

Literatura un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1947. G.

5. DECEMBRĪ

Nr. 49 (151)

DZĪVES PAMATLIKUMS

Mūsu zemes Konstituciju, visdemokrātiskāko konstituciju pasaulei, radījis cilvēks, kuram latviešu tauta mūžam būs pateicīga par savu brīvību. Pirms dažām dienām to spilgi apliecināja Rīgas darba jaudis un intellīgence, ielēlā sajūsmā izvirzot biedru Stalīnu par savu pirmo kandidatu.

Lielajai Stalīnai mēs esam pateicīgi par savu brīvību un laimi, nav mums tuvāka un dārgāka par viņu. Stalīns nav citu rūpju kā vienīgi rūpes par tautas labklājību, par mūsu Dzimtenes plaukumtu. Ja mūs vada Stalīns, tā nozīmē, ka nākotne pieder mums. Tā runāja jaudis, kas izvirzīja biedra Stalīna kandidaturu, tā šais dienās domā visa tauta.

Pagājis vēl viens gads, kopš padomju tauta cel savu dzīvi uz tiem pamatiem, ko uzcēla Stalīna Konstitūcija. Pieņemšu atkal visas tautas prieku un īķīsmības svētki — Stalīna Konstitūcijas diena. Pāri padomju zemei šodien atkal skan gavīju un lepns, prieku pilns saucens:

Lai dzīvo Stalīna Konstitūcija!

Lai dzīvo tās radītājs — lielais Stalīns!

Pirmais vienpadsmīt gadiem, 1936. gada 5. decembrī, 8. Arkārtējais Vissavienības Padomju kongress, biedrus Stalīns teica, ka šī Konstitūcija garīgi apbrunos mūsu strādnieku skiru, mūsu zemniecību, mūsu darba intellīciju. Toreiz, pirms vienpadsmīt gadiem, padomju tautas Vadonis izteica pārliecību, ka jaunā Konstitūcija radīs visā tautā dibinātas lepnuma jūtas par savu Dzimteni, ka šī Konstitūcija nostiprinās tautas tiecību saviem spēkiem, mobilizēs to cīnai par jaunām komūnismu uzvarām. Toreiz, pirms vienpadsmīt gadiem, biedrus Stalīna teica, ka jaunā Konstitūcija būs apliecinājums tam, ka socialisms un demokrātija nav uzvarami.

Runājot 8. Arkārtējais Vissavienības Padomju kongress, biedrus Stalīns teica, ka šī Konstitūcija garīgi apbrunos mūsu strādnieku skiru, mūsu zemniecību, mūsu darba intellīciju. Toreiz, pirms vienpadsmīt gadiem, padomju tautas Vadonis izteica pārliecību, ka jaunā Konstitūcija radīs visā tautā dibinātas lepnuma jūtas par savu Dzimteni, ka šī Konstitūcija nostiprinās tautas tiecību saviem spēkiem, mobilizēs to cīnai par jaunām komūnismu uzvarām. Toreiz, pirms vienpadsmīt gadiem, biedrus Stalīna teica, ka jaunā Konstitūcija būs apliecinājums tam, ka socialisms un demokrātija nav uzvarami.

Laika posmā, kas mūs tagad šķir no 1936. gada 5. decembra, ir bagāts vismagākajām pārbaudījumiem un arī vispozīciju uzvarami, kādas vien gūvusi padomju tauta. Biedrus Stalīna pārējuma pārīzību vispārliecināšo pierāda uzvarams pār vācu fašistiem un japoņu imperialistiem, mūsu panākumi cīņā par kara un vācu okupācijas laikā seko likvidēšanai.

Stalīna Konstitūcijas saules apmirēdza, viskrāsnīkā varēja uzziņēt padomju sabiedrības moralī politiskā vienība. Padomju Savienības tautu draudzība, kvalitās un visu uzvarošais padomju patriotisms. Ieviens padomju cilvēks, vēl vairāk — visa cilvēce varēja pārliecināties, kāds varens, neuzvarams spēks slēpjās šāis ipālbīs, kas raksturīgais padomju socialistikajai sabiedrībai un tīkai tai.

Tiešām, padomju tauta ir bezgala lepna par to, ka var netraucēti un pilnos apmēros baudīt tiesības un brīvības. Kādu nav nekur citur pasaulei. Šī apzīme ir viens no padomju patriotisma avotiem. Šī anīzja jaunā padomju laudīm darīt brīnumus savas Dzimtenes brīvības un neatkarības, laimes un labklājības vārdā. Pats dzīvdāmas visas tautas demokrātijas apstākļos, padomju cilvēks kļūvis par miera un brīvības, taisnības un cilīstības simfonisko koncertu ciklu, kas aptver 10 koncertus. Koncertos par diriģēntiem paredzēti izcili Vissavienības un Padomju Latvijas māksliniekam — Stalīna premijas laureats, PSRS tautas mākslinieks B. Haikins, Ukrainas PSRS Valsts simfoniskā orķestra diriģents M. Kanersteins, R. Matsovs, LPSR noelpīniem bagātās mākslas darbinieks L. Vigners, KPFSR noelpīniem bagātās mākslinieki M. Zukovs un A. Jansons.

Koncertos piedalīties arī vīrķe pāzīstamu solistu: Stalīna premijas laureati — KPFSR noelpīniem bagātās mākslinieks Freidkovs (bass) un LPSR tautas mākslinieks E. Pakule (koloratursoprans); LPSR noelpīniem bagātās mākslinieki M. Zukovs un A. Jansons.

Koncerts piedalīties arī vīrķe pāzīstamu solistu: Stalīna premijas laureati — KPFSR noelpīniem bagātās mākslinieks Freidkovs (bass) un LPSR tautas mākslinieks E. Pakule (koloratursoprans); LPSR noelpīniem bagātās mākslinieki M. Zukovs un A. Jansons.

Pirmais koncerts notiks š. g. 8. decembrī.

vēka tiesību viskonsekventāko aizstāvi. Padomju cilvēks ir pats neatlaicīgākais, pats nesavīgākais cīnītājs par šiem cīlajiem ideāliem.

Stalīna Konstitūcija kļuva par spēcīgu impulsu, kas palīdzēja padomju tautai tālāk izvērst savus milzīgus spēkus. Ari šodien mēs nepazīstam saņemējiem, kas nebūtu pārsnedzami, mēs neatzīstam, ka ir uzvaras, par kurām lielākas vairs nav gustamas. Kas alzvakar vēl likās tālās nākotnes mērķis, vairāk jau bija da spēkam atsevišķiem, visizcilākajiem padomju sabiedrības pārstāvjiem, šodien jau ir plaši masu iepāšums, parasta un ikdienīšķa parādība. Arvien ātrāk un ātrāk padomju tauta traucas uz priekšu, preči savam gala mērķim — komūnismam.

Pagājušā gadsā Latvijas rūpniecībai bija jāizplīda daudz mazāku darbu programma nekā šogad. Tad neviens neuzdrošinājās runāt, ka gada plāns visas republikas mērogs būs izpildīts vairākās mēnešus pirms termiņa. Tātā mēs vēl nebija, lai sprausītu tādus lielāku darbu programmu, mūsu rūpniecības darba lauds, kā zināms, izplīdīja to līdz 7. novembrim. Pērn šai laikā Latvijas zemnieki vēl nebija beigūši piepildīt valsts labības apcirku. Sogad, kaut arī sejās plātbātīka ievērojami pāplānoti, visi laukumsaimniecības darbi veiktīti un visas saistības ar valsti noķertotas daudz ātrāk un daudz pilnīgāk kā pirms gada. Sogad mēs apņēmāmies izplīdīt piecīga četras gados. Tas nozīmē, ka mūs gāuda vēl spraugāk un raženāks darbs, bet arī vēl lielāks un cīdenskās darba uzvara.

Pieciem pie pleca ar strādnieku šķiru un zemniecību pa celu uz komūnismu iet padomju intellīciju. Viņa — socialistiskās sabiedrības pilnīgais locekls, aktīvs cīnītājs par komūnismu uzticēšanu mūsu zemē. Un goda vleida padomju intellīcences rindās ierādīta mūsu literatūrai un mākslai. Vienkāršais padomju cilvēks, ierindas darba rūķis ir mūsu laikmeta īstais varonis. Ar savu darbu un cīnu, ar savām uzvarām un panākumiem viņš šodien sastāda demokrātisko spēku nometnes prieķspūtu, viņš izskir cilvēces liktenis. Par šo vienkāršu padomju cilvēku biedrus Stalīns teicis, ka viņš ir ... par galvu augstāks par jebkuru īzņemju augstū ierēdi, kurš nes uz saviem kamīsiem kapitalisma verdzības jūgu.

Padomju demokrātija, padomju tautu brālība un morali politiskā vienība ir dadzis aci mūsu ienaidniekiem. Tas ir vienu uzbrukumu galvenais objekts. Ar visu sparu viņi uzbrūk mūsu dzīves pamataukmeņiem, kas nosprausti Stalīna Konstitūciju.

Tieši tādēļ mums, ideoloģiskās frontes cīnītājiem, jāstāv modri sargājiet, lai droši un nešaubīgi atlīstu vienus šos uzbrukumus. Audzināsim padomju laužu sirdīs bezgaligu lepnumu uz savu socialistisko Dzimteni, un tās padomju tautu, uz savas dzīves pamatlīdzību. Izkopīsim mūsu laužu sirdīs kāvē padomju patriotisma jūtas! Vēl vairāk cīnītājiem nostiprināt padomju tautu draudzību un morali politisku vienību! Mūsu rīcībā ir viens, kas nepeciešams, lai to izdarītu. Tādēļ solīsim tautai un dzimtenei lieļajā svētkā dienā modri stāvēt sargātājā spārniņā, kas iekārtējībā ir vēlākās mākslinieku skulptūra.

Padomju demokrātija, padomju tautu brālība un morali politiskā vienība ir dadzis aci mūsu ienaidniekiem. Tas ir vienu uzbrukumu galvenais objekts. Ar visu sparu viņi uzbrūk mūsu dzīves pamataukmeņiem, kas nosprausti Stalīna Konstitūciju.

Tieši tādēļ mums, ideoloģiskās frontes cīnītājiem, jāstāv modri sargājiet, lai droši un nešaubīgi atlīstu vienus šos uzbrukumus. Audzināsim padomju tautu sirdīs bezgaligu lepnumu uz savu socialistisko Dzimteni, un tās padomju tautu, uz savas dzīves pamatlīdzību. Izkopīsim mūsu laužu sirdīs kāvē padomju patriotisma jūtas! Vēl vairāk cīnītājiem nostiprināt padomju tautu draudzību un morali politisku vienību! Mūsu rīcībā ir viens, kas nepeciešams, lai to izdarītu. Tādēļ solīsim tautai un dzimtenei lieļajā svētkā dienā modri stāvēt sargātājā spārniņā, kas iekārtējībā ir vēlākās mākslinieku skulptūra.

Padomju demokrātija, padomju tautu brālība un morali politiskā vienība ir dadzis aci mūsu ienaidniekiem. Tas ir vienu uzbrukumu galvenais objekts. Ar visu sparu viņi uzbrūk mūsu dzīves pamataukmeņiem, kas nosprausti Stalīna Konstitūciju.

Tieši tādēļ mums, ideoloģiskās frontes cīnītājiem, jāstāv modri sargājiet, lai droši un nešaubīgi atlīstu vienus šos uzbrukumus. Audzināsim padomju tautu sirdīs bezgaligu lepnumu uz savu socialistisko Dzimteni, un tās padomju tautu, uz savas dzīves pamatlīdzību. Izkopīsim mūsu laužu sirdīs kāvē padomju patriotisma jūtas! Vēl vairāk cīnītājiem nostiprināt padomju tautu draudzību un morali politisku vienību! Mūsu rīcībā ir viens, kas nepeciešams, lai to izdarītu. Tādēļ solīsim tautai un dzimtenei lieļajā svētkā dienā modri stāvēt sargātājā spārniņā, kas iekārtējībā ir vēlākās mākslinieku skulptūra.

Padomju demokrātija, padomju tautu brālība un morali politiskā vienība ir dadzis aci mūsu ienaidniekiem. Tas ir vienu uzbrukumu galvenais objekts. Ar visu sparu viņi uzbrūk mūsu dzīves pamataukmeņiem, kas nosprausti Stalīna Konstitūciju.

Tieši tādēļ mums, ideoloģiskās frontes cīnītājiem, jāstāv modri sargājiet, lai droši un nešaubīgi atlīstu vienus šos uzbrukumus. Audzināsim padomju tautu sirdīs bezgaligu lepnumu uz savu socialistisko Dzimteni, un tās padomju tautu, uz savas dzīves pamatlīdzību. Izkopīsim mūsu laužu sirdīs kāvē padomju patriotisma jūtas! Vēl vairāk cīnītājiem nostiprināt padomju tautu draudzību un morali politisku vienību! Mūsu rīcībā ir viens, kas nepeciešams, lai to izdarītu. Tādēļ solīsim tautai un dzimtenei lieļajā svētkā dienā modri stāvēt sargātājā spārniņā, kas iekārtējībā ir vēlākās mākslinieku skulptūra.

Padomju demokrātija, padomju tautu brālība un morali politiskā vienība ir dadzis aci mūsu ienaidniekiem. Tas ir vienu uzbrukumu galvenais objekts. Ar visu sparu viņi uzbrūk mūsu dzīves pamataukmeņiem, kas nosprausti Stalīna Konstitūciju.

Tieši tādēļ mums, ideoloģiskās frontes cīnītājiem, jāstāv modri sargājiet, lai droši un nešaubīgi atlīstu vienus šos uzbrukumus. Audzināsim padomju tautu sirdīs bezgaligu lepnumu uz savu socialistisko Dzimteni, un tās padomju tautu, uz savas dzīves pamatlīdzību. Izkopīsim mūsu laužu sirdīs kāvē padomju patriotisma jūtas! Vēl vairāk cīnītājiem nostiprināt padomju tautu draudzību un morali politisku vienību! Mūsu rīcībā ir viens, kas nepeciešams, lai to izdarītu. Tādēļ solīsim tautai un dzimtenei lieļajā svētkā dienā modri stāvēt sargātājā spārniņā, kas iekārtējībā ir vēlākās mākslinieku skulptūra.

Padomju demokrātija, padomju tautu brālība un morali politiskā vienība ir dadzis aci mūsu ienaidniekiem. Tas ir vienu uzbrukumu galvenais objekts. Ar visu sparu viņi uzbrūk mūsu dzīves pamataukmeņiem, kas nosprausti Stalīna Konstitūciju.

Tieši tādēļ mums, ideoloģiskās frontes cīnītājiem, jāstāv modri sargājiet, lai droši un nešaubīgi atlīstu vienus šos uzbrukumus. Audzināsim padomju tautu sirdīs bezgaligu lepnumu uz savu socialistisko Dzimteni, un tās padomju tautu, uz savas dzīves pamatlīdzību. Izkopīsim mūsu laužu sirdīs kāvē padomju patriotisma jūtas! Vēl vairāk cīnītājiem nostiprināt padomju tautu draudzību un morali politisku vienību! Mūsu rīcībā ir viens, kas nepeciešams, lai to izdarītu. Tādēļ solīsim tautai un dzimtenei lieļajā svētkā dienā modri stāvēt sargātājā spārniņā, kas iekārtējībā ir vēlākās mākslinieku skulptūra.

Padomju demokrātija, padomju tautu brālība un morali politiskā vienība ir dadzis aci mūsu ienaidniekiem. Tas ir vienu uzbrukumu galvenais objekts. Ar visu sparu viņi uzbrūk mūsu dzīves pamataukmeņiem, kas nosprausti Stalīna Konstitūciju.

Tieši tādēļ mums, ideoloģiskās frontes cīnītājiem, jāstāv modri sargājiet, lai droši un nešaubīgi atlīstu vienus šos uzbrukumus. Audzināsim padomju tautu sirdīs bezgaligu lepnumu uz savu socialistisko Dzimteni, un tās padomju tautu, uz savas dzīves pamatlīdzību. Izkopīsim mūsu laužu sirdīs kāvē padomju patriotisma jūtas! Vēl vairāk cīnītājiem nostiprināt padomju tautu draudzību un morali politisku vienību! Mūsu rīcībā ir viens, kas nepeciešams, lai to izdarītu. Tādēļ solīsim tautai un dzimtenei lieļajā svētkā dienā modri stāvēt sargātājā spārniņā, kas iekārtējībā ir vēlākās mākslinieku skulptūra.

Padomju demokrātija, padomju tautu brālība un morali politiskā vienība ir dadzis aci mūsu ienaidniekiem. Tas ir vienu uzbrukumu galvenais objekts. Ar visu sparu viņi uzbrūk mūsu dzīves pamataukmeņiem, kas nosprausti Stalīna Konstitūciju.

Tieši tādēļ mums, ideoloģiskās frontes cīnītājiem, jāstāv modri sargājiet, lai droši un nešaubīgi atlīstu vienus šos uzbrukumus. Audzināsim padomju tautu sirdīs bezgaligu lepnumu uz savu socialistisko Dzimteni, un tās padomju tautu, uz savas dzīves pamatlīdzību. Izkopīsim mūsu laužu sirdīs kāvē padomju patriotisma jūtas! Vēl vairāk cīnītājiem nostiprināt padomju tautu draudzību un morali politisku vienību! Mūsu rīcībā ir viens, kas nepeciešams, lai to izdarītu. Tādēļ solīsim tautai un dzimtenei lieļajā svētkā dienā modri stāvēt sargātājā spārniņā, kas iekārtējībā ir vēlākās mākslinieku skulptūra.

Padomju demokrātija, padomju tautu brālība un morali politiskā vienība ir dadzis aci mūsu ienaidniekiem. Tas ir vienu uzbrukumu galvenais objekts. Ar visu sparu viņi uzbrūk mūsu dzīves pamataukmeņiem, kas nosprausti Stalīna Konstitūciju.

Tieši tādēļ mums, ideoloģiskās frontes cīnītājiem, jāstāv modri sargājiet, lai droši un nešaubīgi atlīstu vienus šos uzbrukumus. Audzināsim padomju tautu sirdīs bezgaligu lepnumu uz savu socialistisko Dzimteni, un tās padomju tautu, uz savas dzīves pamatlīdzību. Izkopīsim mūsu laužu sirdīs kāvē padomju patriotisma jūtas! Vēl vairāk cīnītājiem nostiprināt padomju tautu draudzību un morali politisku vienību! Mūsu rīcībā ir viens, kas nepeciešams, lai to izdarītu. Tādēļ solīsim tautai un dzimtenei lieļajā svētkā dienā modri stāvēt sargātājā spārniņā, kas iekārtējībā ir vēlākās mākslinieku skulptūra.

Padomju demokrātija, padomju tautu brālība un morali politiskā vienība ir dadzis aci mūsu ienaidniekiem. Tas ir vienu uzbrukumu galvenais objekts. Ar visu sparu viņi uzbrūk mūsu dzīves pamataukmeņiem, kas nosprausti Stalīna Konstitūciju.

Tieši tādēļ mums, ideoloģiskās frontes cīnītājiem, jāstāv modri sargājiet, lai droši un nešaubīgi atlīstu vienus šos uzbrukumus. Audzināsim padomju tautu sirdīs bezgaligu lepnumu uz savu socialistisko Dzimteni, un tās padomju tautu, uz savas dzīves pamatlīdzību. Izkopīsim mūsu laužu sirdīs kāvē padomju patriotisma jūtas! Vēl vairāk cīnītājiem nostiprināt padomju tautu draudzību un morali politisku vienību! Mūsu rīcībā ir viens, kas nepeciešams, lai to izdarītu. Tādēļ solīsim tautai un dzimtenei lieļajā svētkā dienā modri stāvēt sargātājā spārniņā, kas iekārtējībā ir vēlākās mākslinieku skulptūra.

Padomju demokrātija, padomju tautu brālība un morali politiskā vienība ir dadzis aci mūsu ienaidniekiem. Tas ir vienu uzbrukumu galvenais objekts. Ar visu sparu viņi uzbrūk mūsu dzīves pamataukmeņiem, kas nosprausti Stalīna Konstitūciju.

Tieši tādēļ mums, ideoloģiskās frontes cīnītājiem, jāstāv modri sargājiet, lai droši un nešaubīgi atlīstu vienus šos uzbrukumus. Audzināsim padomju tautu sirdīs bezgaligu lepnumu uz savu socialistisko Dzimteni, un tās padomju tautu, uz savas dzīves pamatlīdzību. Izkopīsim mūsu laužu sirdīs kāvē padomju patriotisma jūtas! Vēl vairāk cīnītājiem nostiprināt padomju tautu draudzību un morali politisku vienību! Mūsu rīcībā ir viens, kas nepeciešams, lai to izdarītu. Tādēļ solīsim tautai un dzimtenei lieļajā svētkā dienā modri stāvēt sargātājā spārniņā, kas iekārtējībā ir vēlākās mākslinieku skulptūra.

Padomju demokrātija, padomju tautu brālība un morali politiskā vienība ir dadzis aci mūsu ienaidniekiem. Tas ir vienu uzbrukumu galvenais objekts. Ar visu sparu viņi uzbrūk mūsu dzīves pamataukmeņiem, kas nosprausti Stalīna Konstitūciju.

Tieši tādēļ mums, ideoloģiskās frontes cīnītājiem, jāstāv modri sargājiet, lai droši un nešaubīgi atlīstu vienus šos uzbrukumus. Audzināsim padomju tautu sirdīs bezgaligu lepnumu uz savu socialistisko Dzimteni, un tās padomju tautu, uz savas dzīves pamatlīdzību. Izkopīsim mūsu laužu sirdīs kāvē padomju patriotisma jūtas! Vēl vairāk cīnītājiem nostiprināt padomju tautu draudzību un morali politisku vienību! Mūsu rīcībā ir viens, kas nepeciešams, lai to izdarītu. Tādēļ solīsim tautai un dzimtenei lieļajā svētkā dienā modri stāvēt sargātājā spārniņā, kas iekārtējībā ir vēlākās mākslinieku skulptūra.

Padomju demokrātija, padomju tautu brālība un morali politiskā vienība ir dadzis aci mūsu ienaidniekiem. Tas ir vienu uzbrukumu galvenais objekts. Ar visu sparu viņi uzbrūk mūsu dzīves pamataukmeņiem, kas nosprausti Stalīna Konstitūciju.

Tieši tādēļ mums, ideoloģiskās frontes cīnītājiem, jāstāv modri sargājiet, lai droši un nešaubīgi atlīstu vienus šos uzbrukumus. Audzināsim padomju tautu sirdīs bezgaligu lepnumu uz savu socialistisko Dzimteni, un tās pad

Sveicinām Andreju Upīti!

J. Sudrabkalns

Andrejs Upīts dzīli ieaudzis latviešu tautas dzīvē, kulturā, attīstības gaitās. Pētīdam un aplūkodam tās, mēs varām iet, uz kuru pusi gribēdami, vienīgā, kādā pagalmā iegriezdamies, no kāda kalna vērdamies — visus mēs saņemīsies ar Andreja Upītu atstātām pēdām, ar viņa grāmatu varoniem, ar viņa domām, kas ieteikmējušas tūkstošām galvu. Viņa grāmatas plāndās 1905. gada liesmas, dūn pīrmā pasaules kara lielgabali, sacētas pīrmās vācu okupācijas nometņu dzelopstieples, raišķu buržuažu veikalniņu un aizsaru nelāgs dēkas. Un, kad mēs ieskatāmies sejā pavism nesenajā pagātnē Lielajā Tēvijas karā, mēs zinām, ka arī viņas valbstus esam skatījuši Andreja Upītu tēvurumā, jo no viņa stāstiem derdzīgi viebīgas vācu fašisti, bet mazais drošprātīgais Vīlnītis sasniedzis rokām ar padomju draugiem.

Andrejs Upīts raksta teptat jau piecdesmit gadu. Šai pugsadīsmā, kas bagāts svarīgiem notikumiem un lielām tautu kustībām, kariem un revolucionārām ar Lielās Oktobra socialistiskās revolucionārām spōzo vainagojumu, Andrejs Upīts audzis kopā ar savu tautu, ar darba laužu masām, izteicis šo mosu domas un tai pašā reizē nekad nav aizmiršis, ka rakstniekiem jābūt iedvesmotajam un vadītājam, vērtētājam un nākotnes pašķirējam. Ar pieaugošo proletariāta aktivitati, ar partiju, kas sagatavoja masas cīnai un vēlāk izkarojā lielāko pasaules vēstures revolucionārām ilgas atradušas piepildījumu sozialisma mācību, kas apbruno cilvēku vissarežītāko problemu atrisināšanai un visdižēnāko uzdevumu veikšanai, ar Latvijas darba tautas progresivajām, revolucionārām tieksmēm iesaistīties cilvēces avangarda, izaudzis liels Andrejs Upīts, vecās pasaules tiesīšās un jaunās izcīnītājs. Jo svēta patiesība ir tā, ka latviešu patstāvības un demokratismas ilgas atradušas piepildījumu sozialisma valstī savienībā ar lielu krievu tautu. Šīs patiesības spilgtākais apliecinātājs latviešu rakstniecībā ir Andrejs Upīts.

Lai uzelto jauno, jānoārda vecais, un Andrejs Upīts spalva ir allaž bijusi šai darbā asa un neatlaidīga. Kā ar anatoma nazi viņš atzīdīs kapitalistiskās pasaules audus, parādīdams to sairumu, viņa nesaudzīga satīra vienmēr bijusi vērsta pret cilvēku izmantošanu, pret mietpilsnisko šaurību un uzpūtību, pret liekulību, urrānacionalismu, dekadentisko māžošanos mākslā. Viņš daudzīmē atvēris acis un palīdzējis atrast pareizo celu. Andrejs Upīts ir liels smējējs, bet viņa smiekībā nav pašmērķis, tie nav arī destruktīvi, bet iztira sabiedrības telpu no veciem sārniem, pašķerību ceļu jaunajam, dzīves spējīgajam. Ka sabrukūsi daži kaitīgi literatūras ērmi, tur lieli noplīni Andreja Upīša satīri un kritikai.

Kad domājam par Andreju Upītu, vispirms mūsu apbrīnošanu rada viņa ārkārtīgā, neizsīkstošā darba rosme, nesaļaužamā enerģija. Agrā bērnbārakstnieks sapzinīes ar darba sūrumu un jūgu, bet arī ar darba saldimi un uzvaras sajūtu, ko rada šķēršū un mezglu, spaidu un žņaugu uzevēšanai. Viņa savā mūžā viņu būs pavadījušas cīnas jūtas, kas izaug, gan karojot ar dzīves materialo pretestību visdažādošo likstu un ierobežojumu veidā, gan vārdu mokās, radišanas ugnis izkveldinot jaunas vērtības. Šai cīņai Andrejs Upīts ir apskaužams un cīldināms uzvarētājs. Viņa grāmatas pilda veselus plauktus. Saldzinājumam jānosauk Balzaka un Zolā plāses cikli, lielo krievu romanī. Darba grūtību novērtējumam pašas nāk prātā daudzas paraleles, gan no senākiem laikiem, gan mūsu gadiem, kur padomju rakstnieki radījuši savus darbus revolucionārām kā brāzmā, vislielāko cilvēces pārvērtību mutulos. Andrejs Upīts dažas savas spāzīkās lappuses sarakstījis gan cītumā, gan smagam maizes darbam pa vidu, vienasākajos dzīves ērtību ierobežojumos. Kā pasaku putns no pelnīem no jauna atdzima sāgušais «Zalās zemes» rokraksts. Spartāns Raine mācība par darba visvarenību un cīldināmu radusi Andreja Upītu dzīvē lieisku piepildījumu. Mūsu darbīgās tautas gadsimtēm estatīf rakstnieks mūžam jaļo darba zīli nodod jaunu paudzi, piecgades veicējiem, sociālisma cēlējiem.

No «Vecām ēnām» un «Zalās zemes» varam labi apjaust, cik realitātīgi zēns un jauneklis lauzies uz gaismu. Viņa gados alkātību un izturību vēl augusi spēkā, un Andrejs Upīts ir kļuvis viens no viszīglotākajiem mūslauku rakstniekiem, kura zināšanas aptver visdažādākās nozarēs, zemē un ezsā. Ganu zēns kļuvis akademīkis. Padomju akademīki gan nesaigā zelītēs mundieros ar rotāzobenu pie sārem kā franči vai viduslaiku talaros kā angļi doktori, bet viņu zinātnes ieroči satricē tumsu un cel jaunu pasauli. Kad iedomājāmies Skrīveru pūsēnu vēlāk rakstām pasaules romāna vēsturi, kad domājam par padomju valdības nodibināto Latvijas Zinātnu Akademiju pašu, no jauna sajūtā, cik liela un brīnumainā laikā dzīvojam. Universitate Andrejs

Upīts māca jaunatni izprast pagātni, ar dedzīgu rosmi ierītēt tagadīs darbā, saskatīt nākotnes uzdevumus.

Andrejs Upīts dzīve nekad nav ritējuši noslēgtībā un vienīlbā, sabiedriskā indiferentismā. Allaž rakstnieks bijis laudis, darba kabinetu no sabiedrības šķir vienas durvis, kas atvērušās vienmēr, kad sauķu pilsoņa piešķūmā. Savu pagastu darbos cīcis sapazinis jaunais laucinieks, divpadsmit gadu pagājuši skolojās gaitās; pēc Februara revolūcijas Rīgas strādnieki Andreju Upīti ievēlē Strādnieku Deparātu Padomē, pēc Oktobra revolucionārās rakstnieks 1919. gadā darbojas pirmajā Padomju Latvijas valdībā, 1940. gadā viņu iesaista aktīvā valsts darbā, jo tauta rakstniekiem pasniedz deputāta mandatu. Komunistiskā partija uzņem Andreju Upīti savā sāmē, tā apliecinādamas viņu nesagraujamās saites ar revolucionārā darba tautu. Allaž Andrejs Upīts bijis arī rosīgs un spīdošs žurnālists un publicists, un šīs amatās padodas pilnā mērā tīkam tam, kas jūtas dienas notikumos kā zīvs ūdenī un kas no šiem dienas notikumiem prot izlobītāku, vienotāju un virzītāju, jēgu. Kad tagad lasām par Hersta un citu amerikānu preses magnatu varmācīgo patvauju, atcerīsim, ka 1914. un 1915. gadā Andrejs Upīts drosā triecienā atmaskēja latviešu lielburžuazijas netiros veikalus avīzīnei. Tikpat vērīgi un gaisīgi rakstnieks saskata un novērtē visu, kas tagad notiek pasaulei, viņa publicists spalva ieguvusi jaunu spožumu un asumu. Latvijas rakstnieki lepīni, ka viņu sāmes prieķīgalā atrodas vīrs, kam tik dižēni noplīni dzīmtenes un cilvēces labā. Ar godbīju mēs sveicinām savu biedru un Priekšsēdētāju, savu audzinātāju un draugu viņa lielājā godākārā. Labāk par visiem godinājumiem Andreju Upīti vainago viņu darbi un tautas mīlestība, kas viņu pāvada ne vien Latvijā, bet tālu vīpīpus mūsu zemes robežām, jo viņa vārdām visā Padomju Savienībā gāsīs un cēla skapu.

Antīkās pasaules teatri aktieri āvājās kājās, augstas kurpes, lai pāceltos augstāk pār skatītājiem, izskatītos dižēnāki. Andrejs Upīts koturnas nekad navēlākā, viņam nav ne vajadzības, ne vēlēšanās saslieties augstāk par citiem. Bet vajag viņam tīkai parādīties, cīnītās atmosfēra rodīs pati no sevis un neredzīm ozolu, Latvijas lauru, vīnaga rotā meistara galvu. To rada viņa darbi, viņa garais un priekšzīmīgais mūžs, viņa uzticība tautai, viņa persona.

Svinīgās dienās vajadzīgi svinīgi vārdi, svētku patētika; lai gan Andrejs Upīts tādu spožumu un slavas brāzmu nekad nav varējis iegādāt. Sev pār neīlāmī, cītīm par prieku «Robežnieku» un «Kailās dzīvības», «Zalās zemes» un «Spartaks» autors sen vairs savu atpūtu un ielīkīsmi nevar iekārtot tā, kā viņš pats vēlas, un viņam līdz galam jāpilda slavas kļaušas, kas nemanoj izgaūsas no viņa paša darba. Bet augu dienu neviens dzīvs cilvēks nespēj katrā solī, zēstā un vārda būt profesors, akademīķis, deputāts, Stalīna premijas laureats, tautas rakstnieks — nerēdzamais mudinātājs latviešu rakstniecībā ir Andrejs Upīts.

Lai uzelto jauno, jānoārda vecais, un Andrejs Upīts spalva ir allaž bijusi šai darbā asa un neatlaidīga. Kā ar anatoma nazi viņš atzīdīs kapitalistiskās pasaules audus, parādīdams to sairumu, viņa nesaudzīga satīra vienmēr bijusi vērsta pret cilvēku izmantošanu, pret mietpilsnisko šaurību un uzpūtību, pret liekulību, urrānacionalismu, dekadentisko māžošanos mākslā. Viņš daudzīmē atvēris acis un palīdzējis atrast pareizo celu. Andrejs Upīts ir liels smējējs, bet viņa smiekībā nav pašmērķis, tie nav arī destruktīvi, bet iztira sabiedrības telpu no veciem sārniem, pašķerību ceļu jaunajam, dzīves spējīgajam. Ka sabrukūsi daži kaitīgi literatūras ērmi, tur lieli noplīni Andrejs Upīša satīri un kritikai.

Kad domājam par Andreju Upītu, vispirms mūsu apbrīnošanu rada viņa ārkārtīgā, neizsīkstošā darba rosme, nesaļaužamā enerģija. Agrā bērnbārakstnieks sapzinīes ar darba sūrumu un jūgu, bet arī ar darba saldimi un uzvaras sajūtu, ko rada šķēršū un mezglu, spaidu un žņaugu uzevēšanai. Viņa savā mūžā viņu būs pavadījušas cīnas jūtas, kas izaug, gan karojot ar dzīves materialo pretestību visdažādošo likstu un ierobežojumu veidā, gan vārdu mokās, radišanas ugnis izkveldinot jaunas vērtības. Šai cīņai Andrejs Upīts ir apskaužams un cīldināms uzvarētājs. Viņa grāmatas pilda veselus plauktus. Saldzinājumam jānosauk Balzaka un Zolā plāses cikli, lielo krievu romanī. Darba grūtību novērtējumam pašas nāk prātā daudzas paraleles, gan no senākiem laikiem, gan mūsu gadiem, kur padomju rakstnieki radījuši savus darbus revolucionārām kā brāzmā, vislielāko cilvēces pārvērtību mutulos. Andrejs Upīts dažas savas spāzīkās lappuses sarakstījis gan cītumā, gan smagam maizes darbam pa vidu, vienasākajos dzīves ērtību ierobežojumos. Kā pasaku putns no pelnīem no jauna atdzima sāgušais «Zalās zemes» rokraksts. Spartāns Raine mācība par darba visvarenību un cīldināmu radusi Andreja Upītu dzīvē lieisku piepildījumu. Mūsu darbīgās tautas gadsimtēm estatīf rakstnieks mūžam jaļo darba zīli nodod jaunu paudzi, piecgades veicējiem, sociālisma cēlējiem.

No «Vecām ēnām» un «Zalās zemes» varam labi apjaust, cik realitātīgi zēns un jauneklis lauzies uz gaismu. Viņa gados alkātību un izturību vēl augusi spēkā, un Andrejs Upīts ir kļuvis viens no viszīglotākajiem mūslauku rakstniekiem, kura zināšanas aptver visdažādākās nozarēs, zemē un ezsā. Ganu zēns kļuvis akademīkis. Padomju akademīki gan nesaigā zelītēs mundieros ar rotāzobenu pie sārem kā franči vai viduslaiku talaros kā angļi doktori, bet viņu zinātnes ieroči satricē tumsu un cel jaunu pasauli. Kad iedomājāmies Skrīveru pūsēnu vēlāk rakstām pasaules romāna vēsturi, kad domājam par padomju valdības nodibināto Latvijas Zinātnu Akademiju pašu, no jauna sajūtā, cik liela un brīnumainā laikā dzīvojam. Universitate Andrejs

Upīts māca jaunatni izprast pagātni, ar dedzīgu rosmi ierītēt tagadīs darbā, saskatīt nākotnes uzdevumus.

Andrejs Upīts dzīve nekad nav ritējuši noslēgtībā un vienīlbā, sabiedriskā indiferentismā. Allaž rakstnieks bijis laudis, darba kabinetu no sabiedrības šķir vienas durvis, kas atvērušās vienmēr, kad sauķu pilsoņa piešķūmā. Savu pagastu darbos cīcis sapazinis jaunais laucinieks, divpadsmit gadu pagājuši skolojās gaitās; pēc Februara revolūcijas Rīgas strādnieki Andreju Upīti ievēlē Strādnieku Deparātu Padomē, pēc Oktobra revolucionārās rakstnieks 1919. gadā darbojas pirmajā Padomju Latvijas valdībā, 1940. gadā viņu iesaista aktīvā valsts darbā, jo tauta rakstniekiem pasniedz deputāta mandatu. Komunistiskā partija uzņem Andreju Upīti savā sāmē, tā apliecinādamas viņu sāmes pīlīgās cīnas jūtas, kas iegādātāju iekārtā.

TAUTAS RAKSTNIEKS ANDREJS UPĪTS

Sakarā ar Andreja Upīša 70 gadu dzimšanas dienu š. g. 5. decembrī

4.

Andrejs Upīts — padomju rakstnieks

No kritizētāja realismā, kas ir augstākā realizma pakāpe kapitalistiskā iekārtā, uz socialistisko realismu iet nepārtraukta attīstības līnija. Kapitalistiskā iekārtā izteikt literatūra patiesībā nozīmē atmaskot kapitalismu. Kritizētāji realisti atmaskot kapitalismu, parāda lasītāju masām patiesību un mobilizē cīnī pret kapitalistisko iekārtu. Tāpēc arī visi liele kritizētāji realisti iet kopējā cīnas gājienā ar revolucionāro proletariātu par socialistisku iekārtu.

Latviešu lielākais kritizētājs realists ir Andrejs Upīts. Viņa loma latviešu literatūras pārejā uz padomju literatūru ir līdzīga genīlajam krievu rakstniekiem Maksimam Gorkijam krievu literatūrā. Kā Maksims Gorkijs dabiski top par krievu padomju literatūras nodibinātāju un līdz ar to par visas padomju literatūras nodibinātāju, tā par latviešu padomju literatūras nodibinātāju top Andrejs Upīts 1940. gadā, kad Latvijā uz vienu laikā iekārtājās padomju vara.

Maksims Gorkijs apvieno sevi visas lielākās krievu klasiskās literatūras tradīcijas un *nostiprina* kulturas mantījuma principu krievu literatūrā. Maksims Gorkijs dabiski top par krievu padomju literatūras nodibinātāju un līdzīgi tā par visas padomju literatūras nodibinātāju, tā par latviešu padomju literatūras nodibinātāju varas.

Maksims Gorkijs apvieno sevi visas lielākās krievu klasiskās literatūras tradīcijas un *nostiprina* kulturas mantījuma principu krievu literatūrā. Maksims Gorkijs dabiski top par krievu padomju literatūras nodibinātāju un līdzīgi tā par visas padomju literatūras nodibinātāju, tā par latviešu padomju literatūras nodibinātāju varas.

Vīnīgās dienās vajadzīgi svinīgi vārdi, svētku patētika; lai gan Andrejs Upīts tādu spožumu un slavas brāzmu nekad nav varējis iegādāt. Sev pār neīlāmī, cītīm par prieku «Robežnieku» un «Kailās dzīvības», «Zalās zemes» un «Spartaks» autors sen vairs savu atpūtu un ielīkīsmi nevar iekārtot tā, kā viņš pats vēlas, un viņam līdz galam jāpilda slavas kļaušas, kas nemanoj izgaūsas no viņa paša darba. Bet augu dienu neviens dzīvs cilvēks nespēj katrā solī, zēstā un vārda būt profesors, akademīķis, deputāts, Stalīna premijas laureats, tautas rakstnieks — iekārtā tas ir cīnas realisms par padomju dzīvīmu, uz viņa pārīmēm, par padomju sabiedrības attīstību, par padomju cilvēku vissarežītāko problemu atrisināšanai un visdižēnāko uzdevumu veikšanai, ar viņa sāmes pīlīgās cīnas jūtas, kas iegādātāju iekārtā.

Kaut arī Andrejs Upīts latviešu literatūrā neveic tik plašus uzdevumus, taču viņa nozīme latviešu padomju literatūras tapšanā un attīstībā ir liela. Līdzīgi Maksimam Gorkijam, viņš top par krievu literatūras nodibinātāju un līdzīgi tā par visas padomju literatūras nodibinātāju, tā par latviešu padomju literatūras nodibinātāju varas.

Tālākās kārtā atskaitājās padomju literatūras dzīvības parādījumi, parādījumi, kas sniedz mūsu pīlīgās cīnas jūtas, kas iegādātāju iekārtā.

Ari arī Andrejs Upīts latviešu literatūrā dzīvības parādījumi, kas sniedz mūsu pīlīgās cīnas jūtas, kas iegādātāju iekārtā. Andrejs Upīts latviešu literatūrā dzīvības parādījumi, kas sniedz mūsu p

NOVELES LIELMEISTARS

aziskājā reakcionarajā ideoloģijā iestāgušiem literatūrā. Tās ir atjaunīgi uz rakstītās satrīskas noveles, kur likrindkopa ir piesātināta ar realās dzīves materiālu, kur mēs aiz māsliniečiskās karikaturas uzmiestām finijām skaidri varam sazinēt mūsmāju dekadentus Fälliju, Viktoru Egli un visu to reakcionāro muldņo baru, kura pēcnācēji daudzus gadus piemēloja latviešu literatūru. Burzuaizisks kritika vienmēr ir nikni nīdotis Andreju Upīti, bet Pārcīvīki izpeinījā tās sevišķu naidu, jo tas bija kā trāpīgs sprungulis reakcionāro roklažu pūznī. Par šīm novelemi, iipaši vēl tad, kad Andrejs Upīts tās pārstādīja skatuvei, burzuaizisks prese brēca un vadīja kā par lieluo pārestību latviešu literatūrai. Sim noveleim bija ievērojama loma cīņai pret dekadentismu, cīņai par istu realistisko

100

ku mākslu. Vēl nesen, kad padomju apstākļos bija jācīnās pret apolitisma un dekadentisma parādībām literatūrā, un šodien mūsu ciņā pret kapitalistisko valstu izkurtējušo reakcionaro litera-

Ari novelu krājumam Darba laikā 1915. g. ir izīmigs dzīlais sociālais dzīves skatījums. Daudzas noveles, pie-mēram, Viegla maize, Vitolenu saimnieks nelatīne un Svētdienas ir Mazajās komedijās pašķirts negatīvo tipu ga-lerijas spoža papildinājums. Tikai te dotie viegla maizes tiktotāja, saimnieka un fabrikas apakšmeistarni tūlī sniegti vēl vairāk apzināti, pilnīgā izprastā sociālā fonā, un šām negacijām pieņemt katoceesīvās kanonitiskās ie-

vel kategorisks kapitalistiskais kārtas krītikus raksturs. Kā prestatīšiem skipsīsonu un burzūzēšu pārstāvjiem grāmatā Darba laikā zīmēti darba cilvēku tipaži novelēs: Darba laikā, Dūmos un Kārkli. Lasot šo novēles, mums nāksies atcerēties, ka arī Mazajā komedijā Andrejs Upīts bija parādījis virķini darba cilvēku. Runājot par sociāla postu un vispārabisledisko konfliktu cēlonību, jāsaka, Andrejs Upīts šīni noveļu krājumā daudz asāk un konkretāk atseza kapitalistiskās iekārtas pretišķibas.

dienas un pievēršoties tām, kuras varētu ietekmēt vissās dzīvībās. Šajā sodekspediciju laikā. No vienas puses parādīti vecās paaudzes pārstāvji Ziemītēs tēvs, Kārkls (Uz tilts) un Vaivars (Dienvidiņš), kas vairāk vai mazāk izjūt simpatijas pret revolucionāru kuru trāgiskajā dzīlīdzinājumā dzīlīdzīgā, dzīvesīgā tirdzību izjūtu pāsātināšanas dialogam un pārdomas izveidojās viņu dēlu revolucionāri tēls. No otras puses — revolucionāri naidīgs ele-

Krājumā Nemiers bija jāsadarbas aizmigu likumību, proti 1905. gada revolucionī katra šķirka, socializācijums izprata pēc savām šķiras interešēm. Novēl krājumā Atkursi (1919. g.), kur visi išķērti risināti uz 1917. gada revolucionī sabangošā fona Andrejs Upīts šķirksto paciļis vēl asākā noslādījumā. Lielajā Oktobra revolucionā proletariats un trīcīgā zemniecība uz dzīvību un nāvi cīnījās pret nīstotu burzūaziju un tās līdzskrējējiem. Latv

Ignotas Mužnieks
viešu lautas aktīvākā un revolucionārā daļa bija Oktobra revolūcijas aktīva Ildečkinītā, tāpēc arī Aitkusi atrodam samērā spilgti. Šis čips atspoguļoju-
mus. Pozitīvi cilvēki, revolucionāri no-
tēloti vairākās novelēs, piemēram. Pie
baznīcas, Austra un brālītis, Saulītē
pacetītie. Te specīgi izmānām revolu-
cijas vadīto spēku revolucionāro pro-
letariātu. Virknē noveju Andrejs Upīts
parāda, kā kapitalisti, sīkburķazija un
to līdzskrējēji mēģina bremzēt revolu-
ciju, mēģina iespēties revolucionārajā
kustībā, mēģina izmantot proletariātu
un nabadzīgas zemniecības izkaroto
revolūciju savā labā, aizkavēt revolu-
cijas tālāku attīstību nelaišta pie varas
strādnieku skāru, apmierināties ar si-
kām reformām, saglabāt kapitalismu.

launuma. Labāk sekot, visas nelaimes stipri varētu paralizēt, ja nabagie vairāk uzticētos bagātijam un bagātie labi sirdīgi sniegu viņiem roku. Vai mēs visi neesam vienai nacijs bērni un tās pašas demokrātiskās valsts pilsoņi? Vairāk uzticības, mīss Amalij! Uz savstarpēju uzticību! Tās ir pilnīgi tās pašas frazes, kuras kā jājāmais zīrdziņš kalpoja mūsmaņu buruzācijai ideoloģiem, kad tie, atlāpmācītu tautu, murgoto par "demokrātisko" Latviju, par vienotu tautu bez skiru izķēlības utt. Arī novēle Labdarības parādīgs neģēlīgais kapitalists. Plāna tematika - sveigā tipāži, jaunas sabiedriskas problemas ir Andreja Upīša nākamajā novēlē grāmatā *Metamorfozas* (1923. g.). Šī cikla pamatmōtīvs — cilvēka uzkaita, jūtu sabiedriskā stāvokļa pārvēršanās un

— Jeapsis Adrians, revolucionara Klaas, Klemens Perje, trakietis Kilons un ari revolucionars Marks cinas par cilvēces progresīvām idejām, par savas tautas brīvību. Visi tiki mīnētie personaļi valērā vauz mazāk reprezentē tautas masas vai pauž kādu progresīvu ideju.

Andrejs Upīts daudzās novelēs parādījis reliģijas un mācītāja kā ekspluatatoru šķirnas algotnē lomu. Acīm redzot mūsu novelēs meistarām jau sen krājies bagātīgs pieredzes materiāls, ja viņš varēja dod speciālu ciklu Stāsti par mācītājiem (1980.g.), kas ir viena no sabiedriski un māksliniekiem nozīmīgākajām grāmatām latviešu literatūrā. Ari pasaules literatūrā, ipaši jaunākā laikā, man viss pats nemaz nečilā šā svārīgo tematu, novzbruk reliģiju, kas ir pirmsais ekspluatatoriskās sabiedrības balsts. Andreja Upīsa grāmatā zināmā mērā aizpilde šā trūkumu.

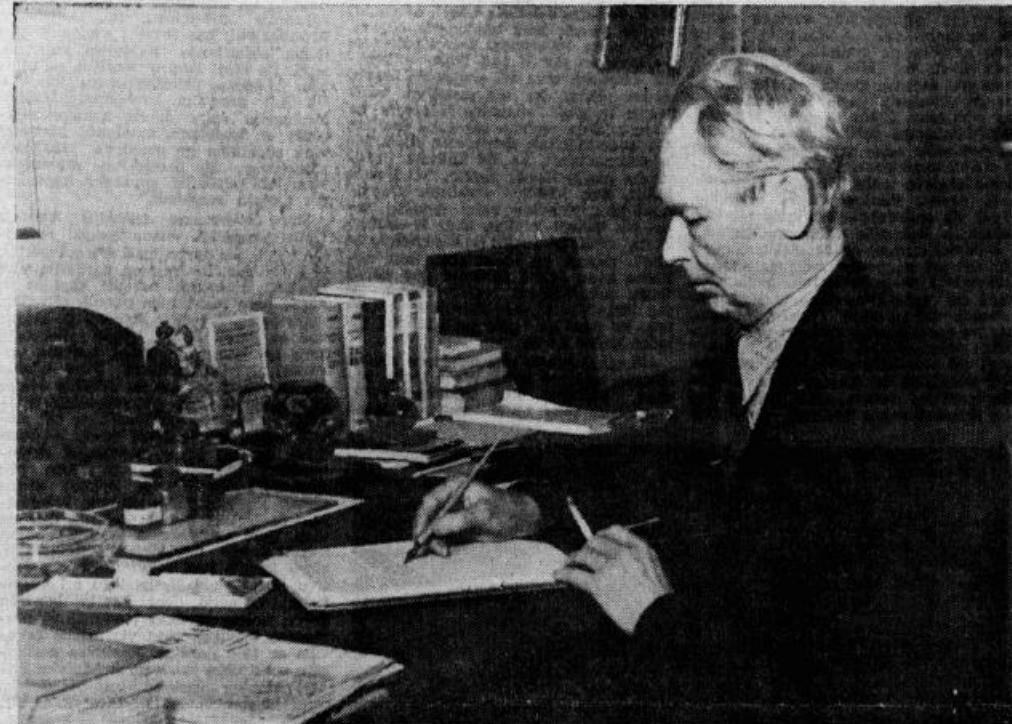
Stātos par mācītājiem tipu galeriju, joti plāša. Tā ir lauku luterānu aptaukojusies mācītājs Ludvigs Kalnpēters Voldemārs Teofils, Viljābalds Akots un seksuālu izskaļušais Strautmalis, modernās pilsečas mācītājs mantākās Linde un teoloģijas profesors Grīns, aprobežotais pedants un karjērists Krauze; tās darbojas arī glēvāts Dr. Mārtiņš Luters, reformatoru idejiskais tēvs; katujo ksenīdzs izriējis un negauš Piotrovskis un nēgeru „dieva vēstnieks“ Mazais Rims. Bet tas vēl nav visi. Mācītāju tipu galeriju vēl papildina garīgi sabrukusiše āprātīgais cietumeņi mācītājs un Fogels, drausmīgais prelats Zērārs tēvs un prātīju kauķušis Pērs Gaismātis. Bez šiem galvenajiem novēles darbojas vēl liels daudzums blakuspersonāžu: lauku saimnieku, rentnieku, ārstu, notaru, benzū utt. utt.

Atšlojot mācītājus, Andreja Upīta parāda tos ciešā saistībā un sakarā ar konkrētiem apstākļiem, attēlo arī to buržuaiskās sabiedrības vidi, kurā veģētē ņī beznīcas kalni.

Tēvīnā kārta laikā sarakstītā novēles izdots atsevišķā krājumā Maskavā ar nepretēmību nosaukumu Novēles (1943). Krājumā ietilpst trīs novēles: Klāvs Brūnis, Viesnīca pie Slinīcas un Rolanda pēctēcis, kurās visās atmaksoti hitleriskie izdzīmētie viņu dažādi līdzskrūjē, savas taujas nodevējā. Briesmīgs un atbaidošs ir Kurts Renners (Rolanda pēctēcis). Nav vienīgi cilvēciska valība, šām hitleriskajam izdzīmētājam. Novēlā Viesnīca pie Slinīcas Andrejs Upīts ar labu iejušu un iedzīlināšanos attekojis deaudzus personāžus, parādīdams, kā līdz ar hitleriskā karaspēka tuvošanos ceļ galvu arī visādi fašistam simpatizējoši tumši elementi. Trešās novēles Klāvs Brūnis darbība norisinās vāciešu okupētajā Latvijā. Ari šām darbā parādīts kāds Kurtam Rennam radniecīgs tips — leitnants fon Dīrichs. Līdz ar vācu barbaru ienāksanu attakā uzpeld nodevēja Kibics, kas visur skriekin, okšķerē un palīdz vāciešiem laupīt un slepkavot. Klāvs Brūni un vina dēla Andrejs Upīts ieteivēti latviešu tautas labākās daļas nesalaūzamo spītu cīņā pret vācu iebrucējiem.

Runajot par viņu novēlēm, jāsaka, tājā varam viegli saskatīt veselu atsevišķu sociālu slāpu vai skiru dažādas attīstības pakēpes. Piemēram, Mazajās komedijās atradom pirmos latviešu Ekonominieku, grūnnieku un patriarhus, tad ta paša krājuma citās novēlēs jaunimnieku ar tipiskām kapitalista — ekspluatatora pazīmēm Gandrīz visas šīs attīstības formacijas sastopam ciklā Dzīmtenes klēpi. Bet Metamorfozs mūsu acu priekšā jau ir Brīvīlu saimnieks — plīnings modernais lauku lielkapitalists. Tādu pašu lauku budzi pārstāv Lūču saimnieks (Stāsta par mācītāju utt). Pirmajos novēlēs sējumos redzam nabadzības postā nogrimušos laudis, kā zvejnieku Mīkeli Mateiku u. c. Nemierā, Atkusni un citas krājumos — jaun apzināgus revolucionārus. Bet sevišķi bagātīgs ir mietīspīso sīkburzju klāsts, kurš tepat var saskatīt zināma viņu tipa pārmālināšanos saskaņā ar jauniem iekšējiem labiekārtību vērtību.

Buržuažisks Latvijas viltus demokrātijas laikos visi reakcionarie elementi bija viena frontē pret Andreju Upīti. Veseli bari valdošo aprindu skribentu kaukumi centās norēj lielo rakstnieku. Buržuažajai bija milzīgi līdzekļi, zelts un bagātība, mēli un atklāta noniecināšana, pa labi un pa kreisi izdomāja slava, ar ko noipirk publicisτus kritikus un literatūrvēsturniekus. Buržuažajai bija cietumi, nāves sodi un tūkstoši rūķistociiba veidi, lai noslēptu revolucionāru rakstnieku. Un buržuažajai bija vēl viens līdzeklis, kas nav mazāk negēlīgs un kuru tā visos laikos bagātīgi pieļiepta, tas ir izcila revolucionāra rakstnieka noklusēšana. Pret Andreju Upīti tā vērsā visus līdzekļus — rīdīja savus uzpirklos skribentus, sāodzīja viņu cietumos, noklusēja viņa darbus. Bet Andrejs Upīts nebija ne izcīnītāns, ne noklusējams. Viņš darbi gāja visplašākajā tautas masās un nebija ne ar meliņu vārdu, ne ar buržuažisks durķu varas rupjo spēku sagrāvumā. Viņš visu laiku gāja un tāpat šodien iet kopā ar latviešu darba tautu, tātās domu un jūtu izteicēju, šķiras apzinās modinātājs, ceļi, rādītājs uz sozialismu un tālāk uz komunizmu.

Tautas rakstnieks Andrejs Uubits savā darba kabineta

ANDREJS UPITS KĀ LITERATURAS ZINĀTNIEKS

Andrejs Upīts latviešu literatūrā iepriem līdzīgu vietu, kādā ir M. Gorkijam krievu literatūrā. Un, vispirms — kā spilgtākais kritiskā realisma pārkāpējs, — arī sociālistiskās

stāvīs, kā socialistiskā realisma ievadītājs, kā lielkātrs latviešu prozas meistars, dzīļkātrs psichologs - stāstnieks, kā izcils dramaturgs un kritiķis. Tāpat arī kā viens no visredzamākajiem latviešu literatūras zinātniekiem - literatūras vēstures problemu risinātājiem, literatūras vielas interpretātājiem un jaunu principu nodibinātājiem latviešu literatūras zinātnē. Kā literatūras zinātnieks Andrejs Upīts tālā pārējējā visus līdzīņos latviešu literatūras pētniekus. Andrejs Upīts nodibina un plāsti atstāta latviešu materialistisko literatūras zinātni.

Turpretim Andrejs Upīts jau savo pirmajos lezīmīgakajos literatūras vēstures apcerējumos pilnīgi noraida iestāstu par literatūras celsmi no kauķiķa "garas" izpausmes, izvirzīdamā materialistisku kriteriju literatūrā. Ir ne vien cieli vienotu esamību materialo dzīvi, bet pilnīgi tās nosacīta. "Rakstniecība alāzā atrodas atkarībā no dzīves. Saimnieciskie apstākļi un sabiedrības dzīve ikfaktā laikmetīgā nosaka mākslas un rakstniecības virzienu."¹ Un vēl vairāk; Andrejs Upīts jau 1912. gadā buržuaizskārtā traktējumā par rakstnieku kā mīstiskā "la-

Pirms Andreja Upīša, atskaitot J. Jansona-Braunu un daļēji J. Asaru, 19. gadsimtā latviešu literatūras vēsture pirmie latviešu literatūras „vēsturnieki” — dažādi Dirķi, Veismani, Ligotopi visumā balstījās uz Baltijas vāciešu rakstiem par latviešu grāmatām un rakstniekiem (piem., Cimermanns). Andreja Upīts sāka aplūkot latviešu literatūras parādības no latviešu darbības interešu viedokļa. Pirms Andreja Upīša latviešu literatūras teorētiķi savos rakstos un vērtējumos robežojaši gandrīz vienīgi ar Latviju vielu, daudz ja garāmējot uzmezdami skatus sabiedrīskajām strāvām un ar tām saistītajiem literāriem darbiem ārpus Latvijas robežu. Andrejs Upīts ne vien plāsi pakavēja Eiropas, Azijas un Amerikas literatūras pasaule, bet pat saraksta par pasaules literatūras tematiem tādus kapitaldarbus, kādu vēl nāv dažas labas tautas grāmatneši (piem., „Romana vēsture” — kuras I daļa iznāca 1941. g.).

Andreja Upīša literatūras vēstures

tas gara izpaudējusi stāda pretīm rakstnieku kā sableidrības noteiktās skirinās, pārstāvi, uzsvērdamas, ka „tikai savu skirinās piederību apzinoties un zinošoties rakstnieki tiek išti lieli un specīgi”. Andrejs Upīts līdz šim ir vienīgais latviešu literatūras zinātnieks, kurš saņēmis rakstījis plašu latviešu literatūras vēsturi ar ieturētu noteiktu literatūras virzenu, metozu un atsevišķu rakstnieku vērtējumu, atsājot savarīgāku materiālu no mazvarīgākā, parādošā latviešu literatūras attīstību, iezījot lievērojamākos rakstniekuus, mazāk pakavējoties pie nenozīmīgākiem autoriem. Turkīlat Andrejs Upīts literatūru aplūko arī kā internacionālu veidojumu, kad līdzīgos sociālās ekonomiskās apstākļos dažādu tautu rakstnieki un rakstniecības virzieni sasaucas pāri atsevišķu zemju nacionālajām robežām ar tiešu un netiesīsu ie-rosinājumu, pamudinājumu valu pār letelēkumju saitēm. Viņš droši runā par to lielo nozīmi, kāda bijusi krievu klasiciskā literatūras un at-

Andreja Upīša literatūras vēsturē vērtējumi atskirīs no latviešu buržuažiskā literatūras vēsturnieku rakstiem. Pieņemam, Teodoram Zeltfertam, no piņotnākajam literatūras ziņātniekam, kādu devusi latviešu buržuažiju, rakstniecību ir tās pats, kas 18. gadsimta Vakāreiropas buržuažijas ideoloģiem — abstrakta «tautās gara» izpausmes, saprotot ar vārdu «tautās gara» noderīgumēs, izdomati viengālaiņas darbību un visa tautas kollektīva ideoloģiju aptverēšanas skīras. Tā T. Zeltfers savā «Latviešu rakstniecības vēsturē» (I. d., 1929. g.) raksta: «Rakstniecības saturs patiesībā tautas gara saturē. Raksts še tik tāls no svara, ka tas sniedz iestāstu tautas gara saturā. Uzzinātie darbi dara par ie- spējamu fikciju ņo darba sacerētāju. Ietotāju leķējienē, vīnu domās, jā- tis, centienos, zināma laika, zināmas paaudzes, zināmas tautas gara pasaule.» (Sai formulējumā bez grūtībām saskārītā reakcionari idealistiskā vācu 18./19. gs. filozofu Selingu un Hegela mācībā par iedomātā tautas gara (Volkseele) attīstību neatkarīgi no ma- teriālās pasaules.) Tāpat amērots pla- nējās buržuažiskājā Latvijā ietotāja L. Bērziņa redīgētājs 6. sējumā «Lat- viesu literatūras vēsturē» sacījis: «...pat galvenais ir un palieki gara strāvōjumi, rakstnieku personības, vīnu atzīnas, kas bieži atmirdi neatkarīgi no laikmeta un apstākļiem vai šo atzīmu radītāju apkārtnes.» Līdzīgu formu- krievu klasiķiskās literatūras un at- sevišķu krievu rakstnieku un do- mātāju darbību latviešu literatū- ras izveidei (piemēram, N. Gogolim uz Kaudziņu «Mērnieku laikus» tipu veidojumiem), krievu revolucionāra strādniecībai uz latviešu proletariatu un vīna intēligenči, krievu dekadē- cei latviešu dekadēnciems attīstībā u. c.) Pareizi izprādzams savienības ar Krievzemes tautu lielo progresīvo no- zīmi latviešu tautas vēsturē, augstu novērtējums krievu klasiķiskās literatūras un demokrātiskā domātāju no- zīmi latviešu intēligenčes un darbe- tātās uzskaņu attīstībā. Andrejs Upīts allaž atsevišķu rakstnieku un literaru virzienā novērtējumā raugās no pē- spektīvās — atsegāmās arī tos ceļus, un tākas, pa kuriem prieķispadomju Latvijas provincialisms gara apnen- tajā Latvijā ieteucas, svajaiga vēja brāzmas. Jo nesaudzīgs jaunības sa- vas literatūrpētniecības darbības sā- kumuiņam Andrejs Upīts ir pret tradi- cionalajiem vērtējumiem, spriedumiem sabiedriskā laukā un literatūras ja- tūjumos, kurus tikpat svēti kā buržua- žiskās sabiedrības privātpašuma tiesī- bas glabāja buržuažiskās latviešu lite- ratūras pētnieki un chronologi. «Tra- dīcijas ir kruki, un kuriem balstās ve- cas, pārstāvējusās, novecojušās vērti- bas,» — sakā Upīts. Un pasvītro: «Ne-

bas nostāju pirms 1905. gada revolūcijas, tās apņēmību izcīnīt sev jaunus, labākus laikus.

Citāds ir Mārtina brālis Jānis Robežnieks. Viņš sāzēt citus ceļus. Jāns Robežnieks personīgi atklāja ārkārtīgā spilgti un patiesi parāda siksburķuāciju, intellektuālo un vēsturiskumu bezzaugs.

Vīņa darbību laukos mēs redzam romānu „Ziemela vējš” — labākai

kas faktiski vīnus pārvērē par darba tautas interešu nodevētām. Jāņa Robežnieka vieta nav vīs strādnieku viidū, viņš cenšas būt tāds, kāds ir vācu līdzīgākās, latviešu burzusisko nacionālistu pirmais dižsts Jansons, korporelis Liepāja, viņa mārkis ir ledzīvoties, un tā vienīgi apprecē mulžķunga meitu. **Mārtiņš** vīnus apmeklēja ārpusīgiem romāniem. „Ziemeļa vejs” — labakā mūsu literatūras sacerējumā par piektā gada revolūcijas brāzmainajām dievīm un par šīs revolūcijas sakāvi. Cīņas pret iemāndnieku te mēs redzamām tātikai atsevišķus revolucionarus varoņus, bet darba zemnieku simtus un tūkstošus, jūtām vīnu kvēlo gribu uzvarēt.

pet vīns iestājās. Jānis nist korporel Liepu. Bet
nīst ne tāpeč, ka ir bagāts, bet tāpeč,
ka vīns nevar izkūtīties līdz Liepas stā-
voklim. «Vīns nīst šo tuklo jaunekļi un
tomēr ir lepns, ka var sēdēt ar to pie
viena galda. Un kad to dāmas val cits
sievīcina, ari vīns izliktu roku slādī-
šanai.» Minx tuvu niederīja.
— Te ar savu varo-
niņu izceļas ne vien Mārtiņš Robež-
nieks, Reznais, Gallēnu Zelma, bet vis-
tauta.

lokā cel savu cepuri. Viņš tāku pieredzi pieciem. Viņš arī tāds pats kungs...» — ar tādiem un līdzīgiem kodigas irotinājumi vārdīni Andrejs Upīts kā neviens latviešu literatūrā plienagrie pie kauna bas. Dragūni un vācu muzejiem un bāroni bez žēlības izrēķinās ar revolucionāriem. Nodedzinātās barona Zigaras-Kabiliņas starpā viņš parādīja smok le slodzītie. Starkā vīnām ir arī devīpatēriņi.

jūsmiņātās dzīvnieku! Atgrūst — ja, cik tālu vlen iespējams, cik driz vlen iespējams, lai mīkstāulliga, slimīga jutelība un asaraīne sajūsmas neatnemtākā ķē darba lažu cīsto grību uti nelokšķamo darba sparus. Ar romanu „Zīda tīklas nobeīdzības Mārtīna Robežnieka darbs un cīnas pilnītā Tuvojas bārgās 1905. gada — mēs tas eiges sajūsmis. Ūj ja mēne — mūsu bēriņi.

Jānis Niedrīgs

tradīciju krāšana — atsvabināšanā
no tradīcijām ir vienīgais glābiņš.»

žas sabiedriskā un mākslas kritiķi un vairākās polemikās». Rakstniecības pasvītro, ka «realistiskā māksla» atzināja man nejāva klusēt («Rita ciliens»).

«Miers». Un pret šo «mierus» tad arī Andrejs Upīts vīrza vīpu uzbrukuma spēkai. Tautas vārda vīps ir viskātgoriskāk noraida. «Garigs miers ir tikai tur, kur nāve», bet tautai vajag dzīves, darbības, nemiera. Tikai darbība, nemiera ar esošo ir tautas dzīvība, tās augstums.

Cīnīdāmies pret dekadenci un re-negatīzmū latviešu literatūrā un sa-biedrīkājā dzīvē, Andrejs Upīts pēc viņa paša izteikuma nonāk pie atzi-mas par sabiedriskas šķiras, pie kurās rakstnieks pieredz lomu rakstnieku uzskaitu izpausēm. Viņa nostiprinās pārliecība, ka rakstnieks ir savas šķiras, «pie kuras viņš pieredz sabied-rīkumi un iedzījumi», acis, austi, sirds-apzina un balss.

Aizīdzīm sabiedriskā skīrīgā un šķirīgo ideoloģiju. Andrejs Upīts strādnieku kustības cēluma periodā atklāti iestājās par šķirīgu literatūru, prasa pēc rakstnieku nošķirošanas, skaidras par tejuiskas nostājības visos dzīves un kulturas jautājumos. Upīts pavisītro, ka nav iespējama «neitrāla», tas ir, apolitiska, māksla, jo pat ganu dzīves idealistiskie tēlojumi ir rakstnieka apdarī skīrīki vērtējumi.

Bet Andrejs Upīts neapstājas pie skriū literatūras konstatajuma vien. Viņš, strādnieku kubistēs līdzgaitnieks, arī izprot, kura skira ar savu ideoloģiju ir nākotnes neseja, kura atmirstoša, nolemta pilnīgi iznīcītai. Tākai proletarieti — «šā skira pati ir kā založņeja, mīlestība spēkai un gara vingrība patlaban briestos jaunekļi». Tādēļ tākai tā literatūra, kas paužī proletarieti, tā briestos jaunekļi, ideoloģiju, var cerēt uz augumu nākamību. Un varākos šai laikā rakstu krājumā «Vārds», ievietotajos literatūrkritiskos rakstos, kuros Andrejs Upīts analizē gan latviešu literatūras darbus, gan runu par latviešu literatūras un kulturas perspektīvu rakstnieks uzsver, ka dzīla un nozīmīga ir tākai tā mīkstā, kuru radījuši strādnieku skīras ideoloģiju pādeji rakstnieki vai tādi, kas ir turu strādnieku skīrai.

tais pākai latviešu latviesi literatūras zinātnes laukā Andrejs Upīts iet par skūri mākslas celu, atzīmējot daudzām izvirzīdām skirisko principu jebkurā mākslas darbā. „Vai un kā kalpo darba laidumi šīs daudzarbs? — rakstnieks jautā atkal un atkal. Ja pozitīvi — tāds jāvertē ka leguvums tautas literatūras mērā. Ja negatīvi — tāds noteiktī apkarojams, lai arī cik māksliniecišķi augstvērtīga tāds sacerējums liktos literatūras teorietikam. Pieņemot, analizēdām pirms pirmā pasaules kara publicētās K. Skalbes pasakas, kurās jāversti aicinājums «nepretoties jaunumam», A. Upīts prasa: «Vai taisni mūsu dienās tā bija vajadzīga?...» Un tikko rakstnieks nācis pie pārējēbas, ka apūkļojamajam rakstnieka darbam ir negatīva iedarbība, viņš vērš pret to visu savu kritiku dzedzi. Vienslīgā: vai autors Ligotnu Jēkabam līdzīga diletants, val tāds latviešu dzējas?

meistars, kāds ir Plūdonis.
Ta Andrejs Uplīts izveido un izkop pareizo skrīsklo metodi literatūras vērtēšanā, kurai viņš palīcīgs visu šo laiku, skaudri uzbrukot atsevišķam daļdarbam vai kāda rakstnieka darbībai vispār, ja tā kavē darba laudis viņu socialisma iziegus vai liejāja nākotnes cēlānas darbā.

LATVIJAS PSR MINISTRU PADOME

Sakāra ar Latvijas PSR Tautas rakstnieka, Stalīna premijas laureātu Andreju Upīšu 70 gadu jubileju. Latvijas PSR Ministru Padome nolēmusi 1947. gada 6. decembrī sari-
kot liela rakstnieka godināšanu. Svinīgais jubilejas akts notiks Lat-
vijas Valsts universitātes aulas

Bez tam Ogres aprīņķa Skrīveru nepilnai vidusskolai piešķirts nosaukums „Latvijas PSR Tautas rakstnieka Andreja Upiša skola”. Latvijas Valsts universitātes filolo-

Pirmās latviešu padziļinātās

Pirmās latviešu padomju mākslas filmas iztirzājums

1. decembri kinoteatra «Ainas» tel-pās notika pirmajai latviešu padomju mākslas filmai «Mījup ar uzvaru» veltīta sānīksme. To ievadīja filmas režisors inscenētājs, nopeinīem bagātīgs mākslas darbinieks A. Ivanovs,

Tautas mākslinieks, Stalīna premijas laureats Ed. Smilgās uzsvēra, ka pavelkētis milzīgs darbs — tā darījību uzskatīši par pionieriem latviešu padomju nacionālās filmas mākslas nozarē. M. Bleimēpa un K. Isajeva scenārijs pēc Viļa Lāča lugas «Uzvara spilgti raksturo latviešu tautas īpatnības, sniedz bagātu filmisko materiālu, kas diemzēlī, filmas metrāžā nav bijis iepēļamā vienīgā izmantot.

Ed. Smilgs atzīmēja aktieru, Ipaši A. Dimitera un nepelnīem bagāto skatuves mākslinieku E. Ziles, H. Zommera, tautas mākslinieces L. Spilbergas tēlojumus. Tādā kārtā ar jauno filmu likts stingrs pamats mūsu kino

V. Vitolds

ANDREJS UPĪTS TĒVIJAS KARĀ

Daži atmiņu skicējumi

Jānis Grants

Mēs, jaunākās paudzes rakstnieki, ar Andreju Upīti tā isti iepazīnāmies tikai Lielā Tēvijas kara gados, tādēļ katram no mums par viņu kā izcilāko latviešu vārda mākslas meistarū un tuvu cilvēku uzglabājusies ne viena vien atmiņa, kas, tuvojoties rakstnieka 70 gadu jubilejai, nāk prātā.

Mēs dzīvojam šķirti — Andrejs Upīts tālāja Kstīniā (apm. 25 km no Kirovas), bet tā saucamā frontes jeb divīzijas rakstnieku grupa kaut kur pie Starajas Rusas, purvos un šāvinu no kapatos mežos, kur Padomju Armijas rindās pret vācu iebrucējiem cīnījās latviešu gvardi. Bet šī cīsītā tuvība sākās daudz agrāk un citā vietā, tā sākās Gorochovecas priežinajā kara nometnē, kur apvilkām sarkanarmiešu tēru un gatavojāmies kaujām par Rīgas un Latvijas atbrivošanu no tik ienīstā ienaidnieka.

1941. gada augustā, drīz pēc latviešu strēlnieku divizijas saformēšanas, sākās iznākt divizijas kaujas organs «Latviešu strēlnieks», kura redakcija strādāja daži no rakstniekiem — sarkanarmiešiem. Mums toreiz par Andreju Upīti bija maz ziņu: taču izrādījās, ka viņš zina un interesējas par mums daudz vairāk.

Tā atceros: reiz pievākarē devos no rotas pa satumsu, priežu šalkoņas apņemto nometni uz pulka saimniecības daju, kas kopā ar sanitariem bija novietojusies no plāniem dēļem cītā mājā. Pagalmā Arvids Grigulis skaldīja savai skārda krāsnījai malku. Viņš pameta skaldīšanu un iesauca mani nelielā istabinā. Grigulis izvilkā no savas laukumiņas sākumā sīkiem burtiem aprakstītas lapas un pasniedza tās man. Tā bija Andreja Upīša strēlnieku rakstniekiem adresēta vēstule, kurā viņš apjautājis par katu no mums. Vēstule bija gara, un tagad, pēc vairāk kā sešiem gadiem, sīkumos to vairs neatceros. Neesmu no tās aizmiris tikai kādu vietu, kur bija runa par mūsu padomju gadā iesākto, bet vācu iebrucēju pārtraukto darbu. Cīnas dedze, optimisms, tīcība savas tautas spēkam vienmēr ir bijusi Andreja Upīša radošās mākslas spilgtākā un raksturīgākā ipašība, kas stiprināja un iedvesmoja latviešu tautu tās grūtākajās dienās. Tāds laiks bija arī 1941. gada rudenī. Tādēļ tā nebija nejaušība, ka jau pieminētājā vēstulē divīzijas rakstniekiem Andrejs Upīts, runādams par lielo darbu, ko nāksties veikt no hitleriešiem atbrīvotajā Latvijā, aicināja mūs lielajā cīnā būt padomju rakstnieka vārda cīnīgiem, padarīt savu spalvu līdzīgu kaujas durklīm, kas nāvīgi trāpa ienaidnieku.

Lielis notikums strēlnieku dzīvē bija Andreja Upīša pirmie raksti, kurus viņš piesūtīja Gorochovecas nometnē tikkā strādāt sākušajai «Latviešu strēlnieka» redakcijai. Tie bija it kā zināma cīpas programma, kas dedzīgi publicistikas formā aplēsa vācu gadsimtu varas darbus pret mūsu tautu un sauga pēdējā cīnā ar melno pūķi, paredzot tā neglābjamo bojā eju no padomju tautu neatvairāmā zobena.

Blakus padomju informbiroja ziņojumiem par Sarkanās Armijas iznīcīnošo triecieni pie Jelgas tie bija raksti, kas radīja visdzīvāko atbalsi strēlniekos. Tos kolektīvi lasīja un pārrunāja politmācības stundās vai pēc kaujas apmācībām strēlnieku pulcīni zemniečas, sasēdūties ap skārda krāsnīnām. Laikrakstu numerus ar Andreja Upīša rakstiem «nenosmēkēja», bet uzglabāja, un nebūs nemaz lieki piezīmēt, ka latviešu prozas meistara dedzīgajiem cīnīšiem vārdīm bija savi nobelpini tā varonībā, ko latviešu strēlnieki parādīja kaujas pie Naras un Borovskas, aizstāvēdami savu Maskavu un plecu pie pleca ar visu padomju tautu dēļem cīrīdam ceļu uz Latviju, uz Rīgu. Nebija divīzijā karavīra, kas nepazītu Andreju Upīti, kas vēlāk palaustu neizlīdzīgā kādu viņa rakstu vai daiļdarbu. Tā tūkstošiem lasītāju iemīlotais rakstnieks Tēvijs karā nodibināja ciešas jo ciešas saites ar savas tautas frontes cīnītājiem, kas nepārtrūka visā tālākajā kaujas ceļā.

1942. gada decembra beigās Kirovā notikta latviešu padomju rakstnieku rađošā darba saņāmīte. Tājā ieradās grupa rakstnieku — sarkanarmiešu, un mēs devāmies laukā no pilsētas uz Kstīniu pie Andreja Upīša.

Kas ir Kstīniņa, Upīša pastāvīgā dzīves vieta? Tēvijs kara gados, par to, droši vien, plašāk kādā no saviem darbībām pastāstījis pats rakstnieks. Dažiem no mums, kas tur ieradāmies pirmo reizi, pēc trausmainās karavīra dzīves tā atgādināja vietu, līdz kurai it kā kara elpa nesniedzas. Tas bija mazs, ziemelē egļu un priežu apņemts ciems, kur dzīvoja latviešu strēlnieku divīzijas karavīri un daži valdības locekļi ģimenēs ar bērniem. Bez apstinojušajiem skuju kokiem, kuros šalca vējš un kala dzenī, visu ciemu klāja dzīla ziemelē sniega sega, tā ka, ejot pa šaurajiem ceļiem, vajadzēja tikai paspert soli

sāpus, lai dažviet iemuktu kūpenā līdz pat krūtim.

Sastapšanās ar Andreju Upīti bija sirsninga. Vakārā notika sarīkojums, kurā vietējā mākslinieciskā pašdarbība uzveda viņu tikkā sarakstīto lugu «Darba dienests». Lugā visas lomas tēloja sievietes. Pats autors pie vakariņu galda mums stāstīja, ka vietējais pašdarbības kolektīvs viņam uzstādot gandrīz neizpildāmu prasību, proti, lugā izkārtot personaū tu, lai to varētu tēlot tikai sievietes. — Viršu mums tiesām, jo nevar taču tos atsaukt no frontes teatra uzvešanai, — rakstnieks ar viņam piemitošo humoru paskaidroja.

Andrejs Upīts Kstīniā

Otrā dienā Andreja Upīša vadībā notika rakstnieku sanāksme, kurā viņš visai sīki apskatīja gandrīz katru mūsu pēdējā laika prozas sacerējumu. Viņa vērīgajam skatam nekās nebija paslēdējis nemanīts, un daži, tai skaitā šo rīnu autors, par vienu savu stāstu daubā dzirdēt paskarbus, bet dibinātus pārmetumus. Pusotra gada vēlāk līdzīga sanāksme notika Maskavā, kur Upīts nespēja ierasties. Bet kā parasti tādos gadījumos, rakstnieks plesītīgi plašu vērtējumu literatūrā par jaunākajām parādībām mūsu Tēvijas karā. Tur šie viņa pārmetumi jau bija vispārināti, ieguvuši principālu raksturu. Viņa domas sanāksmē radīja dzīvus debates. * Un ja šodieni pašķirstām šo rakstu, tad jākonstatē, ka Andrejs Upīts jau toreiz atsevišķu rakstnieku darbos bija pareizi saskatījis parādības un noskaņas, kas vēlāk saņēma daudz bargāku kritiku.

*
Kamēr mūsu partijas laikraksts «Cīna» iznāca Kirovā, Andrejs Upīts vadīja laikraksta literāro pielikumu. Šai darbā ielikta enerģija un lietprātība išķīrējās tagad, šķirstot «Cīnas» Tēvijas kara dienu komplektu. Upīts stāvēja par to, ka visam labājam, ko rakstnieki saraksta, pirms jāparādās «Cīna». Un viņam bija nenoliedzama taisnība, jo partijas avizei bija milzīga nozīme par visu Padomju Savienību izkaisīto latviešu apvienošanā un iedvesmošanā cīnā par uzvaru. Pārējo izdevumu vadītāji rezīmē gan kurnēja, tomēr piekāpās. Un tagad mēs varam konstatēt, ka «Cīnas» literārās piešķiršanas tiešām lepiestīgākā un kam bija nenoliedzama ietekme latviešu cīnas un uzvaras gribas rūdījumā. Katrā vēstulē, ko Upīts sūtīja divīzijas rakstniekiem, beigās bija atgādinājums neaizmirst «Cīnas» literāro pielikumu. Te izpauðās viņa kā redaktora ilggadīgā praktise un pierede.

Andrejs Upīts starp rakstniekiem un strēlniekiem

Andrejs Upīts starp rakstniekiem un strēlniekiem

Tolaik viņš beidza rakstīt vienu no savām ievērojamākajām lugām — «Spartaku» un jau bija iestācis otru kapitālu darbu — «Zalo zemi». Ja tam vēl piešķaita kāra laikā sarakstīto noveļu krājumu, neskaitāmos publicistiskos rakstus, satīras, uzsaukumus, dzejolus, darbību visos literārjos žanros, tad daibiski saprotams, ka rakstnieks no agrās līdz vēlām vakām bija iegrīmis darbā un gausties par vienu otru kara laika grūtību viņam nebija ne laika, ne gribas. Vēlāk par šo savu dzīves posmu viņš ietiecas, ka Kstīniņā padavītā laiku darba intensitātes ziņā viņš var salīdzināt vienīgi ar savas literārās darbības laiku priekš pirmā imperialistiskā kara.

Raksturīga Andreja Upīša ipašība ir tā, ka viņš nemil iepriekš izklāstīt savus radošā darba plāns un nodomus, bet nodot lasītājiem jau gatavu darbu. Soreiz nezin kādēl viņš taisija izņēmumu un, lai arī nedaudz, tomēr šo to pastāstīja, pie kā patlabān strādā. Ja nemaldo, toreiz es pirmo reizi kaut ko sīkā uzzināju par viņu «Zalo zemi», par romanu, ko pēc dažiem gadiem tā augstu novērtēja padomju tauta, piešķirot tam Stalīna premiju.

Padomju tauta pienācīgi novērtēja savu rakstnieku un dedzīgā cīnītāja no-pelnus Dzimtenes labā. Katrs latviešu patriots, katrs cīnītājs par Padomju Latviju un tās nākotni, vai tās atrādīs frontē, vai aizmugures darbā, ar patiesu prieku lasīja Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidiu 1943. gada 16. janvāra dekretu par tautas rakstnieka no-saukuma piešķiršanu Andrejam Upītim. Padomju PSRS Augstākās Padomes 1943. gada 24. aprīļa dekretru, ka viņš apbalvots ar Darba Sarkanā Karoga ordeni.

Frontē šo ziņu uzņēma sevišķi pacīlāti. Latviešu strēlnieki apzinājās, ka Andreja Upīša vārds pārstāv to tautu un tās kulturu, par ko viņi zvērējuši atdot dzīvību, lai izrautu to no hitleriskā zvēra asinīnajiem nagiem, ka padomju valdības pagodinājums Upītim ir atzinība latviešu tautas radošajam garām, kas tiem liek saspringt visus spēkus, lai tuvinātu galigo uzvaru pār ienaidnieku.

Sakārā ar rakstnieka apbalvošanu, man nācās Gorkijā evakuēto latviešu sanāksmē lasīt referātu par Andreju Upīti. Tas bija 1943. gada junijā, kad hitleriešu aviacija naktīs nesekmīgi mēģināja uzlidot padomju aizmugures pilsetām, starp tām arī Gorkijai. Sarīkojums notika pievākarē, bet pilsētas partkabineta plašā lekciju zāle bija apmeklētāja pilna. Tur bija sapulcējūšies veci strādnieki no pilsētas rūpniecības, sievietes no kolchozēm, skolu jaunatne un kara invalidi — dažāda vecuma un profesijas īstādījumi. Bijā izdevība pārliecīnietis, cik evakuēto latviešu darba laudīm tuvs Andrejs Upīts un viņa darbi.

1943. gada vasaras beigās līdz mums frontē atklāta ziņa, ka Kstīniņā nodeguši Andreja Upīša mājiņa un ugnī gājuši bojā nobeiguti un iesākti manuski.

Vēlāk izrādījās, ka nelaimē ir daudz lielāka. Līdz ar iedzīvi bojā bija gājuši visi manuskripti un starp tiem... «Zalo zemes» lielais rokraksts, kam vajadzēja pierakstīt vairs tikai nedaudz lappusu. Visā kāra laikā tā bija pirmā reize, kad Andrejs Upīts ieradās Maskavā manāmā satriekši. Rakstnieks patēriņās iestādīja kādu labāku.

Tas ir stāsts par kādu cilvēku, kurš visu savu dzīvi pavada cītumā, kamēr sabiedrība mēģina noskaidrot viņa vāinu. Kad beidzot izrādās, ka viņš ir nevainīgs, viņam jau 80 gadu un viņa vīnīgais mērķis dzīvē — atraust sev sīvā un dibināt ģimenes dzīvi. Savas jaunās brīvības pirmajā nākī viņš norādīja 11 gadus vecas meiteņas apskāvienos. Meiteni ievēto labošanas iestādē, kur dzemējot bērnu, ar viņa nomiršu. Viņas bērns, savukārt, tiek ievērots bāra bērnu namā, kur tas atrod nāvi, kādam elektriskam sildītājam sprāgstot. Roħana galvenais temats tādā ir cilvēku dzīves aizsardzītā.

Un šāds «literārs mākslas darbs» jau pēc neilga laika tiks uzņemts filmā un izrādīts miljoniem darba laužu. Tālāk, protams, nav kur iet...

«Nācīem ieeja aizliegta»

Vašingtonas teatrā pasaule šoruden izcēlies ļoti raksturīgs skandals: progresīvās aktieru apvienības biedri atteicās noslēgt kontraktus ar tiem ASV filma pārpniecības darbiniekus apvaino par «komunistisko darbību» Holivudā.

Nesen kādā šīs komisijas sēdē notika energiskas demonstrācijas, kas bija vērstas pret deputātu Renkina un Tomasa reakcionāru politiku. Kad scena-riju autors Trumbo atteicās atbildēt uz jautājumu, vai viņš ir Kompartijas biedrs, un izsaučās: «Tagad mums Amerika vēl trūkti tikai koncentracijas notēm, lai pilnīgi līdzīnātos fašistiskajai Vācijai, klātesošie tik vērtnā apaudēja viņam, ka sēdi nācās slēgt.

Vācu rakstnieks un scenāriju autors anti-fašists Berls Brechts — komisijai paziņoja, ka viņš nav komunists; tomēr amerikā politiskā policija neveda atļauju doties uz vācu rakstnieku kontres, kas rudenī notika Berlinē. Rakstniekiem, kā piemēram, Lardneram, kas atteicās dot komisijai pieprasīto informāciju, uzlikās stingras sodus par «komunistisko darbību» Holivudā.

Nesen kādā šīs komisijas sēdē notika energiskas demonstrācijas, kas bija vērstas pret deputātu Renkina un Tomasa reakcionāru politiku. Kad scena-riju autors Trumbo atteicās atbildēt uz jautājumu, vai viņš ir Kompartijas biedrs, un izsaučās: «Tagad mums Amerika vēl trūkti tikai koncentracijas notēm, lai pilnīgi līdzīnātos fašistiskajai Vācijai, klātesošie tik vērtnā apaudēja viņam, ka sēdi nācās slēgt.

Grupa pazīstamu amerikānu kino aktieru nesen publiski protestēja pret «Pretamerikānu darbības izmeklēšanas komisiju», kas daudzus redzēja filmu rūpniecības darbiniekus apvaino par «komunistisko darbību» Holivudā.

Nesen kādā šīs komisijas sēdē notika energiskas demonstrācijas, kas bija vērstas pret deputātu Renkina un Tomasa reakcionāru politiku. Kad scena-riju autors Trumbo atteicās atbildēt uz jautājumu, vai viņš ir Kompartijas biedrs, un izsaučās: «Tagad mums Amerika vēl trūkti tikai koncentracijas notēm, lai pilnīgi līdzīnātos fašistiskajai Vācijai, klātesošie tik vērtnā apaudēja viņam, ka sēdi nācās slēgt.

Grupa pazīstamu amerikānu kino aktieru nesen publiski protestēja pret «Pretamerikānu darbības izmeklēšanas komisiju», kas daudzus redzēja filmu rūpniecības darbiniekus apvaino par «komunistisko darbību» Holivudā.

Nesen kādā šīs komisijas sēdē notika energiskas demonstrācijas, kas bija vērstas pret deputātu Renkina un Tomasa reakcionāru politiku. Kad scena-riju autors Trumbo atteicās atbildēt uz jautājumu, vai viņš ir Kompartijas biedrs, un izsaučās: «Tagad mums Amerika vēl trūkti tikai koncentracijas notēm, lai pilnīgi līdzīnātos fašistiskajai Vācijai, klātesošie tik vērtnā apaudēja viņam, ka sēdi nācās slēgt.

Nesen kādā šīs komisijas sēdē notika energiskas demonstrācijas, kas bija vērstas pret deputātu Renkina un Tomasa reakcionāru politiku. Kad scena-riju autors Trumbo atteicās atbildēt uz jautājumu, vai viņš ir Kompartijas biedrs, un izsaučās: «Tagad mums Amerika vēl trūkti tikai koncentracijas notēm, lai pilnīgi līdzīnātos fašistiskajai Vācijai, klātesošie tik vērtnā apaudēja viņam, ka sēdi nācās slēgt.

Nesen kādā